

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1921 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utsträckning av lagstiftningen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom till att avse jämväl åborätt.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Sydow*, Carl E. Svensson*, Hult, Tjällgren, Boberg, Julin, Magnusson i Kalmar, Andersson i Knäppinge, Karlsson i Gasabäck, Magnusson i Skövde, Nilsson i Vibberbo, Hage och Falk.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 130 i första kammaren av herr *Johan Johansson* i Kälkebo och nr 203 i andra kammaren av herr *Svedberg*, vilka motioner behandlats av andra lagutskottet, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att lagförslag skyndsamt framläggas i syfte att förvärvande av åborätt måtte i tillämpliga delar likställas med förvärvande av fastighet i de delar av riket, där lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom gäller.

Beträffande motiveringen för berörda hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

Frågan om förbud för bolag och förening att antagas såsom åbo å 1919 års lagtima riksdag. kronojord inom de trakter, som avses i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom, har förelegat till behandling av riksdagen senast år 1919. Vid nämnda års lag-

tima riksdag yrkade nämligen herrar Hansson i Rättvik och Karlson i Sandviken i motion nr 241 i andra kammaren, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamma åtgärder och förslag till riksdagen därom, att bolags förvärv av åborätt och skatteköp av kronojord måtte fortast möjligt förhindras och upphöra. Över berörda ävensom andra motioner infordrade andra lagutskottet yttrande från kammarkollegium, vilket yttrande finnes fogat såsom bilaga vid det utlåtande, nr 43, som utskottet avgav i ärendet. Beträffande motionen nr 241 erinrade kollegium om att kollegium i underdånig skrivelse den 16 oktober 1908 hemställt, huruvida icke Kungl. Maj:t täcktes finna skäl vidtaga åtgärd för förtydligande av 1906 års lag i syfte att vad däri stadgats skulle äga motsvarande tillämpning i fråga om förvärv av åborätt till kronojord. Vidare yttrade kollegium följande:

»Denna framställning blev av Kungl. Maj:t företagen till avgörande den 22 juni 1911. Då hade emellertid redan på besvär, som över kungl. kammarkollegii utslag i hithörande mål anförts såväl av vissa trävarubolag som av kammaradvokatfiskalsämbetet, regeringsrätten genom flera utslag, särskilt den 2 december 1909, den 7 april 1910 och den 26 maj 1910, skapat vissa prejudikat i frågan. Kungl. Maj:t åtnöjde sig därför i sitt svar å kungl. kollegii hemställan med att hänvisa till dessa regeringsrättens utslag och förklarade den gjorda framställningen icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Genom de nämnda utslagen av regeringsrätten fastslogs följande:

1. Hinder möter icke för bolag att, sedan föreskriven byggnads- och odlingsskyldighet fullgjorts, få till skatte omfört kronony bygge, då bolaget, innan förbudslagen trädde i tillämpning, fått åborätten till nybygget å sig överlåten och därå antagits till åbo.

2. Hinder möter icke för bolag att antagas till åbo å kronohemman, till vilket bolaget, innan förbudslagen trädde i tillämpning, förvärvat åborätt.

3. För bolag, som innan förbudslagen trädde i tillämpning, fått åborätten till kronony bygge å sig överlåten, möter, även om bolaget först efter det lagen börjat tillämpas blivit antagen till åbo, ej hinder att få nybygget omfört till skatte. (Jämför sid. 33 ff. i den av landshövdingen Johan Widén på uppdrag av chefen för justitiedepartementet verkställda utredningen angående den norrländska förbudslagstiftningen och dess verkningar.)

Genom de ovan anförda prejudikaten har visserligen intet direkt utsagts om huruvida lagen den 4 maj 1906 skall anses gälla även förvärv av åborätt till kronony byggen. Sannolikt torde dock Kungl. Maj:t vid avlåtandet till kungl. kammarkollegium av sitt ovan omförmälda nådiga brev den 22 juni 1911 hava ansett, att genom den motivering, som i de särskilda målen

av regeringsrätten anförts, åtminstone indirekt en dylik lagtolkning blivit fastslagen.

I syfte att fastställa, i vilken omfattning bolag, i vad avser tiden efter år 1907, tillerkänts rätt till skatteomföring av krononybyggen inom de län, där dylika förekomma, har advokatfiskalsämbetet företagit en granskning av härstädes förda diaries under sagda tid till och med år 1917. Resultatet av denna undersökning föreligger i här nedan införda tabell, utvisande *dels* antalet av för bolag meddelade skatteomföringsresolutioner under vart och ett av åren 1908—1917 ävensom det sammanlagda hemmantalet, dessa resolutioner avse, *dels ock* till jämförelse härmed antalet av *för enskilda* utfärdade resolutioner rörande omföring till skatte av nybyggen eller nybyggesdelar. Till följd av i vissa fall ofullständiga uppgifter i ämbetets diaries ävensom i de handlingar i de särskilda skatteomföringsärendena, som varit för ämbetet tillgängliga, kunna de här nedan återgivna siffrorna icke göra anspråk å full exakthet men torde för det syfte, varom här är fråga, likväl vara tillfyllest.

Vad beträffar nedan återgivna siffror om bolags förvärv av krononybyggen i och genom beviljad skatteomföring torde till en början böra erinras, att, såvitt ämbetet kunnat utröna, samtliga dessa ärenden avsett fall, då åborätten förvärvats av bolaget före ikraftträdandet av norrlandslagen. I flertalet fall synes jämväl *åboinrymningen* för bolaget hava ägt rum före nämnda tidpunkt. Ansökningar från bolags sida till erhållande av åboinrymning och skatteomföring på grund av senare förvärv torde sålunda icke hava förekommit.

År	Skatteomföring av krononybyggen på grund av fullgjorda odlingskyldigheter.		
	För bolag		För enskilda
	antal resol.	mantal	antal resol.
1908	13	5	36
1909	26	3 $\frac{1}{2}$	27
1910	22	6 $\frac{2}{3}$	78
1911	18	4	53
1912	12	7 $\frac{1}{3}$	75
1913	3	19 $\frac{1}{64}$	39
1914	7	1 $\frac{5}{64}$	34
1915	4	25 $\frac{1}{32}$	23
1916	1	9 $\frac{1}{64}$	21
1917	—	—	33

I full överensstämmelse med vad vid nyss angivna förhållande kunnat förväntas, utvisa siffrorna för de för bolag utfärdade skatteomföringsresolutionerna under nu ifrågavarande tioårsperiod en ständigt nedgång. Under det att dessa år 1909 utgjorde 26 hava de år 1916 nedgått till 1 medan år 1917 icke förekom någon.

Advokatfiskalsämbetet finner sig äga skäl för antagandet, att frågan om bolags förvärv av skattemannarätt till krononybyggen numera saknar praktisk betydelse».

Under åren 1918—1920 har, enligt från kammarkollegii advokatfiskalsämbete införskaffade uppgifter, endast år 1919 två omföringar av krononybyggen för bolag förekommit. Båda avsågo nybyggen i Norrbottens län om resp. $\frac{5}{16}$ och $\frac{25}{64}$ mantal. Inrymning av åborätt i dessa nybyggen hade ägt rum resp. åren 1894 och 1898.

Utskottet.

Vad ovan anförts torde giva vid handen, att vid lagtillämpningen den principen fastslagits, att lagen den 4 maj 1906 jämväl skall gälla förvärv av åborätt till krononybyggen. I följd härav är en framställning till Kungl. Maj:t i motionernas syfte icke av behovet påkallad.

Utskottet hemställer därför

att motionerna nr 130 i första kammaren och nr 203 i andra kammaren icke måttë till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 mars 1921.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Reservation:

av herrar Tjällgren och Nilsson i Vibberbo.